

Belge No: 26
17 Ağustos 1962

Aziz ve değerli kardeşim Tayyip,

Haziran sonlarında Paris'ten yazdığın mektuba ancak şimdi cevap yazabildiğim için beni affet. Arkadaşları görmek, görüşmek kolay olmuyor. Fundamenta toplantılarında salahiyyet ile görüşlerimizi savunmanı ve kabul ettirmeni şükranla karşılıyoruz.

Şahsi fikir olarak umumi plan esasen fazlasıyla umumi olduğundan istediğimiz ilaveleri yapmaya mâni değildir. Nihayet kronolojik bir tasnifi vardır. Ancak Moğollara Türk Tarihinde fazla ehemmiyet verilmiş gibi görünüyor. Adeta Türk Tarihi Moğol Tarihine göre devrelere ayrılmış. Halbuki Moğol Devresi, hanedan ve küçük bir zümre hâriç esas itibarıyla bir Türk siyasi ve kültür hakimiyeti devridir. Moğollar Türk Tarihi içinde yer almalıdır. Binâenaleyh başlıklar bence tadil edilmeli.

Osmanlı Tarihi için naçiz kardeşin hakkında yaptığın teklife çok teşekkür ederim. Hep birlikte bu işi yapacağız ve mümkün mertebe Türk Tarihçiliğinin yüzünü ağartmaya çalışacağız. Bu bizim için hakikaten beyne'l-milal bir yarışma meydanıdır. Senin orada daimi olarak bulunman aynı isabet.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan Fatih Devri sonuna kadar memnuniyetle üzerime alabilirim. Kuruluş ve ilk devrelerin ayrılmamasını ve aynı yazara verilmesini çok ehemmiyetli sayıyorum. Çünkü Fatih Devri'ndeki gelişmelerin daha önceki gelişmelere I. Beyazıt, I. Murat ve nihayet Bizans Tarihine bağlamak gerektir.

Fütuhat etütleri ve gayeleri çok değişmez. Bu noktada ısrar etmeni rica ederim. Osmanlı Devleti'nin menşe'leri, Selçuk ve Beylik devreleri üzerinde diğer arkadaşlar tarafından tafsilatıyla yazılacaktır. Mühim olan Osman ve Orhan zamanındaki gelişmelerdir ki bunu ancak bir Osmanlı Tarihçisi yapabilir. Bizans-Osmanlı münasebetleri hakkında da şimdi benim benim farklı bazı tezlerim var. Onları da orada belirtebilirim. Binâenaleyh bu 70 sayfalık devreyi bütün olarak ele almak isterim. Şayet bunun yazılmasını benden isterlerse, 14-15. Asır sosyal ve müessese tarihi keza severek üzerime alırım. Eskiden beri üzerinde çalıştığım bir konu.

Sonra bu meseleleri o devirde daha ziyade tarihi çerçeve içinde göstermek lazımdır. Mesela I. Beyazıt ve Fatih'in toprak-vakıf reformları ancak tarihi izahatla manalanabilir. İdare tarihinde de sizin yazdıklarınızı okumama müsaade ederseniz memnuniyetle üzerime alırım. Çünkü 16. Asra kadar idare timar sistemine sıkı sıkıya bağlıdır. Kadılar için de Bursa sicillerindeki uzun araştırmalarımın faydası olur zannedirim. 18. Asırda ayanlar, eyalet idaresinin adem-i merkezileşmesi üzerinde son zamanda bazı çalışmalar yaptım. O yazıları da okursam iyi olur. Keza 19. Asır yenileşme hareketleri ve sosyal-millî hareketler için de aynı şeyi söyleyeceğim. Bunlar yalnız hizmet arzından ibarettir. Uygun ve politik görmezsen fe-bihâ! Ancak komiteye bu arzularımı duyurabilirsek, senden rica ederim.

Bu ciltte Türk Tarihi araştırma vasıtaları -arşivler, kütüphaneler- hakkında bir giriş yazılması da uygun olur. Müstakbel çalışmalara büyük yardımı dokunur. 14-15. Asır kaynakları üzerinde belki ben, müteakip devreler için siz, Barkan, Fekete, Lewis yapabilirsiniz. Bunu da teklif ediver. 40-50 sayfalık bir ekspozé.

Bizim Kenan Bey'e söz geçmez. Bilirsin veya bilmezsin! Ama bu tez üzerinde çalıştığını ve bir şey hazırladığını gördüm. Herhalde şimdiye kadar göndermiştir inşallah.

Harp Tarihi Dairesi'ndeki alacağımıza gelince ben şahsen üzerine düşmüyorum. Fakat tekrar söylerim. Mesul muhasip gelmiş fakat o da bir formül bulamıyor. Muhasipler biliyorsun mesuliyet kendilerine ait olduğundan kolaylık göstermezler. Bana kocaman cilt tekrar geldi. Tetkik etmemi istiyorlar tekrar. Fî-sebîlillah yapacağım. Artık millî askeri bir vazife telakki ediyorum. Kemal Paşa Harp Tarihi Dairesi'nden tamamıyla ayrılacaktı, belki şimdiye kadar ayrılmıştır. Fakat bu tez ile tabii alakadarım. Bir imkân aranıyor.

Londra'ya geçip yerleştiğini tahmin ederim. Bu mektubum inşallah vaktinde eline geçer. İyi ve başarılı günler diler, sana ve muhterem ailenize hepimiz en samimi dileklerimizi ve selamlarımızı göndeririz.

Not:

Ben Eylül 8'de New-York'a gidiyorum. Ekim ortalarında yurda döneceğim. Belki dönüşümde Londra'ya bir iki gün için uğrarım. Görüřürüz. Adresini kültür ataşeliğine bırakırsan benim için kolay olur. Telefon ederim. Bu mektubu İstanbul'dan yazıyorum. 25 Ađustosta Ankara'da olacağım.

Halil (İnalcık)